

ὅτι ἤρξατο τὰς φυσικὰς δυνάμεις τῆς Ἑλίζας. Καθ' ἑκάστην οἱ δύο μνηστῆρες διέτρεχον ἑφιπποὶ τοῦς ὠραίους ἀγροὺς τῆς ἐξοχῆς καὶ ἐφαίνετο ὅτι ὁ θάνατος ἐλησμόνησε τὸ θυμὸν αὐτοῦ. Ὁ δὲ θεὸς μὴ φοβούμενος πλέον διὰ τὴν υἱείαν τῆς ἀνεψιάς του, ἀνεχώρησεν εἰς Ἑλλανδίαν ὅπου εἶχε τινὰς ὑποθέσεις· καὶ ὅτε ἐπανῆλθε δὲν παρετήρησεν οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς νέας. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁμοίως, ἐνῶ ἐκάθητο εἰς τὸ δωμάτιόν του γράφων, εἶδε τὴν τροφὸν τῆς Ἑλίζας ἐλθοῦσαν καὶ ἔχουσαν ἥθος περίλυπον.

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 294.)

—οοο—

» Τὸν Πῶς καὶ ὑπὸ τινῶν διατηροῦνται τὰ
» Σχολεῖα ταῦτα, ποῖοι εἶναι οἱ πόροι τῶν, καὶ
» πόσα ὡς ἔγγιστα δαπανῶνται ἐτησίως διὰ τε
» τὴν στοιχειώδη καὶ ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν;

Τὰ κυριώτερα Γυμνάσια (Μεδρεσέδες) τῶν Ὀθωμανῶν ἀνηγέρθησαν ὑπὸ διαφόρων Σουλτάνων, ὡς θέλω ἀναφέρει ἐμπροσθεν εἰς τὰ περὶ Τεμενῶν, ἐντὸς τῶν περιοχῶν τῶν Τεμενῶν, ἐν οἷς διδάσκονται διάφοροι κἄτοικοι τοῦ τόπου τούτου καὶ τῶν περὶ, ἡλικιωμένοι, τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν καὶ τινὰ ἀνώτερα μαθήματα, καὶ διατηροῦντες διὰ τῶν προσόδων τῶν Τεμενῶν ὑπάρχουσι δὲ καὶ κατώτερα Γραμματοδιδασκαλεῖα (Μεκτέπ), ἵσως περὶ τὰ 40, ἐν οἷς διδάσκονται φύρδην μύγδην ἄρρενά τε καὶ θηλέα, τὰ ἀρκτικὰ μαθήματα ψιττακιστὶ, πολὺ τοῦ πολυτίμου χρόνου τῶν ἀνωφελῶς κατατρίβοντα καὶ ἀλλάζοντα μετὰ κρυγῶν οἱ διδάσκαλοι τῶν (Κότζαι) ἔχοντες τὴν βάρβαν εἰς τὴν χεῖρα ὑπαγορεύουσιν εἰς αὐτὰ ἐνίοτε καὶ διάφορα τεμάχια, καὶ τινὰ ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Κορανίου, γεγωννίᾳ τῇ φωνῇ καὶ ὁλῶς κινούμενοι· οἱ μαθηταὶ συνεκφωνοῦσιν ὡσαύτως τὰ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου λεγόμενα, καὶ οὕτω διαδίδων τις ἀκούει μακρόθεν ἔτι τὸν θόρυβον καὶ ἀλαλαγμὸν τῶν ἡ διακτῆρησις τούτων γίνεται ἐκ τῶν πλουσίων τεμενῶν καὶ τῆς διδομένης καθ' ἑξῆς μάθᾳ μικρᾷ πληρωμῇ τῶν μαθητῶν πρὸς τούτοις ὑπάρχει καὶ ἐν στρατιωτικῶν Σχολείων (Μεκτέπ Χαρβιέ), ἐν ᾧ φοιτῶσιν ὑπὲρ τοῦ 80 κληρούχους μαθητάς, διευθυνόμενον ὑφ' ἑνὸς Ταγματάρχου (Μίρα-λαί) καὶ τινῶν διδασκάλων διδασκόντων αὐτοῖς τὰ στοιχειώδη μαθήματα, τὴν Ἀραβικὴν, τὸ Κοράνιον, καὶ τὴν Περσικὴν (Φαρός)· ὁ διευθυντὴς περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος μαρτίου προσεκάλεσε καὶ τοὺς Προξένους τῶν ξένων Δυνάμεων, καὶ παρευρέθη-

σάν τινες εἰς τὰς ἐτησίους ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν του.

Πρὸ τοῦ 1848 ἔτους ἀγνοεῖται τίνι τρόπῳ διετηρεῖτο τὸ Ἑλλ. Σχολεῖον τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ τὰ εἰς τρεῖς μεγάλας ἐνορίας πανυχρὰ τρεῖς Παιδαγωγεῖα· περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ εἰρημένου ἔτους ἐπὶ τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ κλεινοῦ Δωροθέου Πρωτοῦ τοῦ Χίου, καὶ τοῦ διαθεσίμου Ἀδριανουπολίτου Πατριάρχου Κυρίλλου, συνηθροίσθη κεφάλαιον ἐκ γροσίων 60,000 ἐκ τινῶν συνεισφορῶν καὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν Ταμείων τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐκ τοῦ τόκου αὐτῶν διατηροῦντο ἔκτοτε τό τε Ἑλληνικὸν καὶ τὰ τρία προῖκθῆντα Παιδαγωγεῖα· ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1848 τὸ εἰρημένον Κεφάλαιον τῶν 60 χιλιάδων ἐπληρώθη ἐκ συνεισφορῶν καὶ κληροδοτημάτων εἰς γρόσια 128,442, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1848, ὅτε ἐγένετο ἡ τρίτη μεταρρύθμισις, ἐνομοθετήθη ἵνα ἕκαστον Ἐκκλησιαστικὸν Ταμεῖον συνεισφέρει ἐτησίως ἀναλόγως τῶν προσόδων αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ πρότερον κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὴν περιφερομένου διὰ τὴν Ἑλλ. Σχολὴν δίσκου· προσέτι ἕκαστον τῶν προκριτοτέρων Σωματείων συνέδραμε διὰ χρεωστικῶν ὁμολόγων, καὶ πληρῶναι κατ' ἔτος τοὺς τόκους τοῦ κεφαλαίου ἀνὰ 10 τοῖς 0)0, ὥστε ἐκ τῶν τριῶν τούτων μέσων καὶ τινῶν ἄλλων κανονικῶν λεγομένων προσόδων καὶ τυχερῶν προσφορῶν, συγκροτεῖται ἐτησίως κεφάλαιον ἐξ 80,000 περίπου γροσίων, δι' ὧν διατηρεῖται ἡ δαπάνη τῶν ἐτησίων ἐξόδων τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ λοιπῶν 7 Σχολείων, καὶ τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων· Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ τριετίας ἀνεπαρκὲς κατέστη τὸ ποσὸν τοῦτο διὰ τὴν ἐπαύξησιν τῶν σχολείων καὶ συγχρόνως τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων, ἕνεκα τῆς ὑπερτιμήσεως ἀπάντων τῶν πραγμάτων· τὸ μᾶλλον δ' ἐπιβαρύνον ἐστὶν ἡ ἐτήσια δαπάνη διὰ τὴν σπουδὴν τῶν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Λειψίαν μεταβάντων πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς Ἑλλ. Φιλολογίας δύο νέων Ἀδριανουπολιτῶν, ὅπως ἀναδεχθῶσι μετὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἑλλ. Σχολείου μετὰ μεγίστης λύπης μου ἐπληροφορήθην, ὅτι ἡ Ἐφορὰ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἠναγκάσθη κατ' αὐτὰς ν' ἀνακαλέσῃ τοὺς νέους τούτους, ἐν ᾧ παρεκάλουν νὰ μείνωσιν ἀκόμη δύο ἔτη τοῦλάχιστον. Ἐκ τοῦ κατωτέρω πίνακος ἀποδεικνύεται σαφέστερον ἡ πορεία τῶν Ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων, καὶ διασαφίζεται κάλλιον τὸ πρᾶγμα.

Τὰ ἐτήσια ἔσοδα τοῦ ἔτους 1854 γρόσ. 63,086 25.

ὁμοίως	»	1855	62,735 22.
ὁμοίως	»	1856	85,202 24.
ὁμοίως	»	1857	82,625.

Τὰ ἐτήσια ἔξοδα τοῦ 1854 ἔτους γρόσ. 64,920 24.

ὁμοίως	»	1855	88,549 35.
ὁμοίως	»	1856	100,891 9.
ὁμοίως	»	1857	119,477 23.

Ἀνάλυσις τῶν ἐξόδων τοῦ 1857.

Τῆς Ἑλλ. Σχολῆς εἰς μισθοὺς	
3 Διδασκάλων καὶ καθημερινά	30,435
Κεντρικοῦ Ἀλληλοδιδασκάλου »	10,417 30.
Ἀλληλοδιδ. τοῦ Ἀγ. Νικολάου »	4,148 10.
Τοῦ Α'. Σχολείου τῶν κορασίων »	14,052 9.
Τοῦ Β'. Σχολείου τῶν κορασίων	6,867
Τοῦ αὐτοῦ — εἰς ἐπισκευὴν ὀ-	
ροφῆς καὶ ἐκτακτά	7,186 9=14,083 9.
Τοῦ Ἀλληλοδιδασκαλείου τοῦ Γιλδρι-	
μίου—εἰς μισθοὺς Διδασκ. καὶ καθημερινά	5,231 10.
Τοῦ Ἀλληλοδιδασκαλείου τοῦ Κεγκίου	4,424 30.
Τοῦ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων	6,916 30.
Εἰς ἐκτάμνηνον μισθὸν μουσικοδιδασκά-	
λου παυθέντος »	1,200
Εἰς πεντάμνηνον μισθὸν ἐπιτηρητοῦ τῶν	
Σχολείων παυθέντος »	1,250
Εἰς καθημερινὰ ἐξόδα τῆς Ἐφορίας	
τῆς Ἐκπαιδεύσεως »	2,603 10.
Εἰς ἐτήσια ἐξόδα τῶν ἐν Λευσίχ δύο	
ὑποτρόφων.	24,715

γρῶσ. 119,477 23.

Τὰ Στερεὰ κεφάλαια.

Τὰ στερεὰ Κεφάλαια τοῦ 1847	
Δεκεμβρίου 31 γρῶσιν	128,412 20.
Ὡσαύτως μετὰ τὸν ἰσολογισμόν τοῦ	
1848 ἐπαυξηθέντα »	133,108 12.
Τὰ μετὰ τοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ	
1849 ἐπαυξηθέντα Κεφάλαια »	138,835 20.
» τοῦ 1850 »	140,935 20.
» τοῦ 1851 »	155,340 20.
» τοῦ 1852 »	162,467 20.
» τοῦ 1853 »	193,958 36.
» τοῦ 1854 ἐλατ-	
τωθέντα Κεφάλαια, »	191,525 14.
» τοῦ 1855 »	193,276 28.
» τοῦ 1856 »	197,872 .
» τοῦ 1857 »	195,111 30.

Τὰ κεφάλαια τοῦ 1855 ἂν καὶ φαίνωνται πλέον ἐπη-
ξημένα τῶν τοῦ 1854 κατὰ γρῶσ. 1,751 14 πρὸς
πραγματικῶς ὅμως εἶναι πολὺ ἡλαττωμένα καθότι
εἰς ἐκεῖνο τὸ ἔτος προσπνέχθησαν τῷ Ταμείῳ τῆς ἐκ-
παιδεύσεως ἐκ μὲν τῆς περιουσίας Ιω. Ν.

Θεσκλονικέως γρῶσιν	20,335
Ἐκ δὲ τῆς περιουσίας τοῦ Χ. Θεοδώ-	
ρου Σωτηρίχου »	10,000
Ὁμοίως κατὰ 1856 ἔτος ἐκ τοῦ Πέ-	
τρου Κωνστάντη Βαμβάκᾳ »	20,000

τὸ ὅλον 50,335

Ἀλλ' ὅλα τὰ ἀνωτέρω Κεφάλαια τῶν 50 χιλδ. καὶ

335 ἀπερρόφηθησαν καὶ κατηνάλωθησαν ἕνεκα τῆς
κακῆς διαχειρίσεως τοῦ χρηματικοῦ καὶ τῶν ἐκτά-
κτων περιστάσεων, καὶ περὶ τούτου ἤδη ἀσχολεῖται
τὸ Κοινόν.

Τὰ μετὰ τὸν ἰσολογισμόν τοῦ 1857 μένοντα στε-
ρεὰ Κεφάλαια, ὡς ἀνωτέρω 195,111 30.

Τὰ ἐφειλόμενα

Εἰς δικφύρους »	7,291 16
Εἰς τὸν Ταμίαν »	10,887 11
Εἰς τὸ Ταμείον τοῦ ἔθνους	60,637 23

78,816 10

Ἀφαιρεῖται ἡ ἀπάντησις 42,878 36

Τὸ καθαρὸν χρέος μένει 35,937 14

Ἡ ἀπάντησις.

Εἰς Συναγμάτα	34,878 36
ἐξ ὧν ἀφαιροῦνται τὰ μὴ εἰσπρα-	
χθησόμενα	12,000

42,878 36

« 8ον. Ὅποια τις ἡ κατάστασις τῶν κατοίκων
« ὡς πρὸς τὴν διαπονητικὴν καὶ ὀλικὴν ἀνάπτυξιν.
« Ποῖαν γλῶσσαν κυρίως οἱ λαοὶ λαλοῦσι, καὶ
« ποῖον τὸ δημοτικὸν σύστημα τὸ διέπον τὰς δια-
« φέρους χριστιανικὰς Κοινοτήτας ;

Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις βαθμηδὸν φαίνεται προ-
βαίνουσα, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν
Σχολείων καὶ τῆς γενικῆς προσπάθειας εἰς προαγωγὴν
καὶ βελτίωσιν αὐτῶν, καὶ τῆς ἀδιαλείπτου φροντί-
δος εἰς τὴν ἀνέγερσιν καὶ ἄλλων κατωτέρας τάξεως
ἀναγκαιῶν Ἐκπαιδευτηρίων· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ
δυστυχὴς ἀπὸ τινων ἤδη ἐτῶν εἰσαχθεῖσα πολυτέ-
λαια γίνεται πρόσκομμα ἐπαισθητὸν τῆς ἐπὶ τὰ βελ-
τίω προόδου.

Ἡ ὀλικὴ ἀνάπτυξις, εἰς διάστημα μικρὸν, ὤλων τῶν
χριστιανῶν καὶ ἐξαιρέτως τῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως
προέβη γιγαντιαίοις βήμασι μάλιστα κατὰ τὸν τε-
λευταῖον Τουρκορωσσικὸν πόλεμον.

Τὸ Δημοτικὸν σύστημα ὑπέστη πολλὰς τροπὰς·
ἀπὸ 150 ἔδῃ ἐτῶν διωκεῖτο ὑπὸ δωδεκαμελοῦς Δη-
μογεροντίας ἐχούσης καὶ Ἐκκλησιαστικοὺς τίτλους·
ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ὀνομάζετο Λογοθέτης· τῷ 1821
κατατομηθέντων τῶν Προκρίτων(α) ἐξέλιπε μέχρι τοῦ

(α) Χ. Μιχαήλ, Δημητρίου Ζώτου, Πανούσου, Ἰω. Για-
οίμη, Χ. Κωνσταντίνου Χ. Ἀνδρέα, Χ. Θεοχάρους, Χ. Πέλου
Ἀθανασιάδου, Χ. Γεωργίου Μιρασγεῶδη, Χ. Βλασσάκη Δη-
μητριάδου, Χ. Σωτήρου Δημητριάδου, Ἀναστασίου Κερεσσε-
τζίη, Βασιλείου Κωνσταντινίδου, Βλασσάκη, Θεοχάρους καὶ
Ἀντωνίου Μεσιτῶν Δημογεροντίας, Μανολάκη Παύλου, Ἰωάννου
Καραπαγλή, Θεοκλήτου Πρωτοσυγγέλου τοῦ Ἀ-
δριανουπόλεως Δωροθέου Πρωτοῦ, Τακίῳ Σαγγέλου, Χ.
Δημητρίου Ἀρζουμάνογλου, Κυρίλλου τοῦ Πατριάρχου,

1840 έτους, διοικουμένης τῆς πόλεως ὑπὸ τετραμελοῦς Δημογεροντίας ἐκλεγομένης ἐτπσίως, ἥτις καὶ μέχρι σήμερον διαρκεῖ· κατὰ τὸ 1840 ἐλθὼν ὁ Γεράσιμος Κρής ὁ Β' (νῦν Χαλκηδόνας) ἐσύστησε πάλιν τὴν δωδεκαμελῆ ἐπὶ ἑν έτος, διὰ τοῦ εἰς τὸ τέλος ἐπισυναπτομένου περιέργου γράμματος, ἥτις μετὰ μικρὸν διελύθη, διαιρεθεῖσα εἰς τρία κόμματα· καὶ πάλιν μετὰ τινα ἔτη κατὰ τὸ 1845 συνεστήθη ἄκταμελής, συμπληροῦσα τὴν δωδεκαμελῆ μετὰ τῆς τριμελεως, καὶ αὕτη διελύθη· κατὰ δὲ τὸ 1853 συνεστήθη ἡ δωδεκαμελής (ἀπόντος τοῦ Ἀρχιερέως Γερασίου εἰς Κωνσταντινούπολιν) γενικῇ συναινέσει, ἐπὶ τῷ ὅρῳ ἵνα ἀνανεώνωνται τὰ μέλη αὐτῆς ἀνά πέντε τριετίαν.

Ἡ τετραμελής Δημογεροντίς, ἐκλεγομένη κατ' ἔτος, κατέχει τὴν σφραγίδα τοῦ ἔθνους, ἔχουσα εἰς χεῖράς της ἀπασαν τὴν διαχείρισιν, ἕνα γενικὸν Γράμματά καὶ ἕνα ὑπογραμματα ἐνταυτῷ καὶ Ταμίαν, ἥγουν κατέχοντα τὸ βιβλίον τοῦ Ταμείου καὶ εἰσπράκτορα· ὁ εἰς τῆς τετραμελοῦς διορίζεται ὑπὸ τοῦ σωματείου τῶν Τσελεπιδῶν ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Βουλγάρων.

Οἱ ἐπιστάται τῶν Συνοικιῶν (Τουρκ. Μουκτάριδες) εἰσὶ δύο εἰς ἐκάστην συνοικίαν, κατέχοντες τὰς Ὀθωμανικὰς σφραγίδας τῆς Συνοικίας· ὁ Α' καὶ Β' (Ὀθωμ. Ἐβδελ καὶ Σανῆ)· ἀλλ' οὗτοι εἰσὶν ἄνθρωποι τῆς τελευταίας τάξεως, καὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν ὡς καὶ ἄλλοι τινες εἰσπράκτορες εἰσπράττοντες τὸν κεφαλικὸν φόρον, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα μετεβλήθη ἤδη εἰς στρατιωτικὴν βοήθειαν (ἐγιανέ), καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς περιουσίας φόρον (Τουρκ. βεργκί ἢ Ματλουδῆς ἢ Βιννεμέ), τοὺς ὁποίους εἰσπράττοντες παραδίδουσιν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Γένους τὸ ὑπὸ τῆς τετραμελοῦς διευθυνόμενον, αὐτοὶ δὲ παραδίδουσι τὰ εἰσπραττόμενα εἰς τὸ Βασιλικὸν ἢ Λιφθερδαρικὸν Ταμεῖον τῆς Διοικήσεως, ὡς καὶ ἕτερον φόρον ἐπὶ τῶν ποτῶν (Ζιτζριδε), ἰδίαις δαπάναις τῆς κοινότητος τῶν ὁμογενῶν εἰσπραττόμενον καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν τῆς Διοικήσεως Ταμεῖον καταβαλλόμενον.

Γλῶσσαν κυρίως οἱ λαοὶ λαλοῦσι τὴν μητρικὴν τὴν. ἀλλ' ἂν οὐχὶ ἀνεξαιρέτως, τοῦλάχιστον τὸ πλεῖστον τῶν ἄλλων μὴ Μουσουλμανικῶν ἔθνων ἐννοεῖ καὶ ὁμιλεῖ τὴν λαλουμένην Τουρκικὴν μετὰ τῶν Τούρκων, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὰς δοσοληψίας

τῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν Βουλγάρων πανταχοῦ γινώσκουσι καὶ λαλοῦσι τὴν ἀπλοελληνικὴν· σπανίως δὲ εἰς τινα χωρία ἀγνοοῦσιν αὐτήν. Οἱ Ἀρμένιοι ἀπώλεσαν μὲν τὴν μητρικὴν τὴν γλῶσσαν, ὡς οἱ τῆς Μικρασίας Ἕλληνες, διὰ τῆς συστάσεως ὁμοῦς Σχολείου ἐνταῦθα καλῶς ἐπὶ τινα κειρὸν διευθυνθέντος, ἀνεκάλεσαν ἡ νεολαία τὴν ἀποστάσαν μητρικὴν γλῶσσαν τῆς, καὶ ἤδη πλεῖστοι ὁμιλοῦσιν αὐτήν· ἐν γένει ἡ ἀλληλογραφία αὐτῶν, ὡς καὶ πλεῖστα βιβλία τῶν, γράφονται διὰ τῆς Τουρκικῆς μὲ ἀρμενικοῦς χαρακτῆρας· οἱ Ἑβραῖοι λαλοῦσι τὴν Ἑβραϊκὴν (μίγμα ἰσπανοϊταλικῆς κλπ. διαλέκτων). Ἀπαντες δὲ οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ πλείστου τῶν Βουλγάρων λαλοῦσι τὴν καθομιλουμένην Ἑλληνικὴν κατὰ πολλὰ παρεσθαρμένην.

«Θυν. Εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις πόσα ὡς ἑγγιστα ὑπάρχουσιν Ὀθωμανικὰ Τεμένη, πόσοι Χριστιανικοὶ Ναοὶ ὀρθόδοξοι καὶ ἄλλων χριστιανικῶν δογμάτων, καὶ εἰς πόσας γλῶσσας τιλοῦνται αἱ Θεῖαι Λειτουργεῖαι ;

Εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις, κωμοπόλεις, κόμας καὶ χωρία, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν διαφόρων φυλῶν ὑπάρχουσι Τεμένη καὶ Ναοὶ ὀρθόδοξοι, περὶ ὧν ἀκριβεῖς πληροφορίας μὴ ἔχων ἀδυνατῶ νὰ ἐκφέρω γνώμην· εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν γνωστῶν μοι κυριωτέρων πόλεων καὶ κωμοπόλεων ἐσημείωσα τὰ εἰκότα.

Τὰ Ὀθωμανικὰ τεμένη τῆς Ἀδριανουπόλεως διορίζονται εἰς βασιλικὰ, ἀνεγερθέντα ὑπὸ τῶν σουλτάνων, εἰς διοικητικὰ, ἀνεγερθέντα ὑπὸ διοικητῶν (Πασάδων), εἰς ἰδιωτικὰ, ἀνεγερθέντα ὑπὸ πλουσιῶν Ὀθωμανῶν καὶ εἰς ἐνορικὰ, (Μεδσέτ) καλούμενα, ὧν τὰ πλεῖστα ἄνευ πύργου (Μιναρέ)· εἰς ταῦτα δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ Ραμαζάνιον νὰ τελῶσι τὰς προσευχὰς τῶν (Ναμάζια), ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ βασιλικὰ τῶν σουλτάνων προνομιοῦχα Τεμένη· τούτων ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει ὑπὲρ τὰ 200. Τὰ ἐν τῷ ἄστεϊ εὑρισκόμενα εἰσὶν ἅπαντα σχεδὸν ἐρείπια πλὴν δύο· τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν μᾶλλον ὕλικὸν περιέχοντα, κατεδαφίζονται καθ' ἡμέραν πρὸς ὕψος ὀνόματι μὲν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ δὴθεν αὐτῶν Ταμείου (Ἐφκάφ), πράγματι δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἐφκαφίου καὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐπιστατῶν αὐτοῦ, οἵτινες, ὡς εἴθισται, σφετερίζονται τὰ πλεῖστα. Εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας ἐκτὸς τοῦ ἄστεος ἐνορίας, Γιλδιρίμιον, Κιγίκιον καὶ Κιρισχανὲν, ὑπάρχουσι τινα Τεμένη περιελθόντα εἰς τὰς χριστιανικὰς Συνοικίας, ἃς πρό τινα ἐτῶν κατεῖχον οἱ Ὀθωμανοί, ὅπερ ὁσημέραι ἐπαισθητῶς προβαίνει μὲ ὅλας τὰς διαταγὰς τῆς ἐξουσίας καὶ τὰ παρεμβαλλόμενα προσκόμματα· τὰ λοιπὰ Τεμένη τῶν ἄλλων πόλεων, κωμοπόλεων καὶ χωρίων παρὰ μολοῦνται, ἐπειδὴ σπανίως ἐν αὐτοῖς συχνάζουσιν οἱ Ὀθωμανοί.

Ἀντωνίου Βακάλη, Βασιλείου Πολυχρονιάδου καὶ Χ. Σταύκου· ἅπαντες οἱ ἄνω 24 φυλακισθέντες (ἐκτὸς τοῦ Πατριάρχου) τὴν 2 Ἀπριλίου 1821, ἡμέραν Κυριακὴν τῶν Βαίων, τὴν 17 τοῦ ἰδίου Κυριακὴν τοῦ Ὁμῆ ἐκαρτομήθησαν, ὁ δὲ πατριάρχης τὴν ἀκόλουθον ἀπηγγονίσθη μετὰ δύο ἄλλων συμπολιτῶν τοῦ Χ. Αἰμπεράκη καὶ Χ. Βασιλείου· καὶ ὁ Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεος Πρώτος ἀπηγγονίσθη εἰς Ἀρναούτσιοι Κωνσταντινουπόλεως. Αἰωνία αὐτῶν ἡ μνήμη !!!

Ἡ διατήρησις τῶν Τεμενῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς κυριωτέροις αὐτῶν εὐρισκομένων Μεδρεσέδων (Γυμνασίων) καὶ ὑποτρόφων σπουδαστῶν, γίνεται ἐκ τῶν προσόδων τῶν ἐκπαλαὶ ὑπὸ τῶν Σουλτάνων ἀφιερωθέντων αὐτοῖς κτημάτων καὶ γαιῶν (Βακούφ καλουμένων) ὧν τινα ἐστερήθησαν ταῦτα, ὡς τὴν Κριμαίαν, ἧς αἱ γαῖαι πολλάς ἐτησίους προσόδους ἔφερον· ἐν αὐτοῖς τελοῦνται αἱ προσευχαὶ ὑπὸ τῶν χοτζάδων εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀραβικὴν ἀπαρεγκλίτως, ἐκφωνουμένων μόνον ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνοῦ (Μιμπέρ) διδασκῶν εἰς τὴν λαλουμένην τουρκικὴν γλῶσσαν, ἕνα εὐχερῶς καταληπταὶ γίνονται.

Τὰ ἐπισημότερα Σουλτανικὰ τεμένη τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰσὶ τὰ ἑξῆς.

Α'. τὸ Ἑσκι Τζαμί (ἀρχαῖον Τέμενος) μετ' ὧν πύργους· ἐν ᾧ ὑπάρχει καὶ Μεδρεσέ.

Β'. τὸ Ἰουτς Σεριφλή, μετ' ἑπτὰ πύργους, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι καὶ Μεδρεσέδες, καὶ τὰ ὑψηλότερά των μαθήματα παραδίδονται ὑπὸ τῶν σοφωτέρων Καθηγητῶν.

Γ'. τὸ Σουλτάν Σελήμ Τζαμί, διάσημον ἐπὶ ἀρχιτεκτονικῇ ἐκτάσει καὶ καλλονῇ, ἐν ᾧ καὶ Μεδρεσὲς ὑπάρχει, εἰς λόφον ὑψηλόν, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ κτίτορος αὐτοῦ Σουλτάν Σελήμ τοῦ Β'. ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ 983 ἔτος Ἑγείρας, μετ' 4 πύργους.

Δ'. τὸ ἀντικρὺ τῆς Πύλης τοῦ Τείχους Μανιάς ἐκτὸς κείμενον Τέμενος Ντάρι Ναδὲ μονόπυργον, ἐνθα καὶ μόνον ὑπάρχουσι δύο τάφοι Βασιλοπαίδων.

Ε'. τὸ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας τοῦ Μιχάλη (Μιχάλ Κιοπρουσοῦ) κείμενον Τέμενος Ὁρτζ Ἰμαρέτ, μονόπυργον, τοῦ οὗτου ἡ ἐπιστάσις μένει μέχρι τῆς σήμερον ἀνεξάρτητος τοῦ Ταμεῖου τοῦ Ἐφκαφίου, ἔχον ἐπιστάτην (Μουτεβελλήν) διακείμενον εἰς Πλεύναν κώμην ἐντὸς τῆς Βουλγαρίας, μετ' πτωχοτροφεῖον (Ἰμαρέτ).

ΣΤ'. τὸ πρὸς τὸ τέλος τῆς ῥηθείσης Γεφύρας κείμενον μονόπυργον, Κιουπελή Τζαμί, κτίσμα τοῦ Σουλτάν Βαγιαζίτου τοῦ Α'. τοῦ ἐπωνομαζομένου Γιλδερὶμ, ἐξ οὗ καὶ ἡ μεγάλη ἐκείνη Συνοικία Γιλδερὶμιον ἐπωνόμασται, ἔχον ὡσαύτως Ἰμαρέτι καὶ πλείστας ἀφιερωμένας γαῖας, ὧν οἱ πρόσοδοι ἐξοικονομοῦσι καὶ ἄλλα Τεμένη.

Ζ'. τὸ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἄλλης γεφύρας (Γκαλινίτζ) ὀνομαζομένης κείμενον λαμπρότατον, καὶ τὰ δευτερεῖα τῆς καλλονῆς συγκριτικῶς πρὸς τὸ τοῦ Σουλτάν Σελήμ ἔχον δίπυργον Τέμενος Σουλτάν Βαγιαζίτ, κτίσμα Βαγιαζίτου τοῦ Β'. τῷ 893 ἔτει Ἑγείρας, εἰς θέσιν τερπνοτάτην καὶ παραπόταμον τοῦ ποταμοῦ Τοῦσου, ἔχον μεγίστην ἑκτασιν, πλείστα λιθόκτιστα οἰκοδομήματα, ἐν οἷς καὶ τὸ φρενοκομεῖον τῶν Ὀθωμανῶν, Γυμνάσιον (Μεδρεσέ) καὶ πτωχοτροφεῖον μετ' κήπον λαμπρότατον τὸ πάλαι, ὡς εἰκάζεται· οἱ κίονες τοῦ προνάου του εἰσὶν ἐκ τῶν σπα-

νίων (α)· παρὰ τῇ γωνίᾳ μιᾶς τῶν πυλῶν τῆς ἐξόδου τῆς περιοχῆς του κεῖται ἡμίθραυστόν τι ἄνευ κεφαλῆς καὶ κώλων ἀγαλμα ἐκ γρανίτου λίθου· τὸ ὅποιον ὁ φιλολόγος καὶ ἐν ἱατροῖς ἀριστος ὁμογενὴς ἡμῶν Κ. Στέφανος Καραθεοδωρῆς, ὡς ἔμαθον, εἰκάζει ὅτι εἶναι τοῦ Ἀδριανοῦ. Αἱ πρόσοδοι τοῦ ῥηθέντος Τεμενοῦ εἰσὶν ὑπέρσχοι, διὸ καὶ ἐξοικονομοῦσι τὰ πλείστα τῶν λοιπῶν Τεμενῶν.

Η'. τὸ εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Μουραδιῆ (Κιοιτζούκ Παζάρ) ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας τῆς λοφοσειρᾶς, ἐν ὑψηλοτάτῃ θέσει κείμενον μονόπυργον Τέμενος Μουραδιῆ κτίσμα τοῦ Σουλτάν Μουράτ, ἔχον ἐντὸς Μοναστήριον (Μεδλεχανέν) τῶν Δερβίσιδων, ὧν ὁ προϊστάμενος διορίζεται διὰ Σουλτανικοῦ φερμανίου ἀπὸ τὴν πόλιν Ἰκονίου. Ἐν αὐτῷ συνέρχονται κατὰ πᾶσαν πέμπτην οἱ Δερβίσαι, καὶ προσευχόμενοι ἐν χοροῖς καὶ ὄργανοις, περιστρέφονται· περιέχει καὶ πτωχοτροφεῖον· ἀλλὰ τοιοῦτοι χοροὶ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ μικρῶν τυμπάνων γίνονται καὶ εἰς ἄλλους Εὐκτηρίους Οἴκους (Τεκνέδες) καταγώγια τῶν Δερβίσιδων.

Θ'. τὸ κατὰ τὴν συνοικίαν Σουλιμανιῆς κιοιτζούκ Παζάρ κείμενον βασιλικὸν Τέμενος, Σουλιμανιῆ, μετ' ἑνα πύργον, κτίσμα τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν.

(Ἐπεῖται Συνέχεια).

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ἢ ΒΑΚΧΟΥ. Τὴν θέσιν τοῦ Θεάτρου τούτου πρῶτος κατέδειξεν ὁ Ἀγγλος Ληκ. Μετὰ δὲ τὴν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἐγκατάστασιν τῆς βασιλείας, γενομένων ποῦ καὶ που ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ἐρευνῶν, ἀνεβλήθη ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ χώρου, εἴτε δι' ἑλλειψίν χρημάτων, εἴτε δι' ἀσύγγνωστον ἀλιγωρίαν, ἀφαιρούσαν τὴν σήμερον πᾶσαν τὴν δόξαν τῆς ἀνασκαφῆς, καὶ τοὶ δαπάνη τῶν Ἑλλήνων γινομένης, ἀπὸ τῶν ἡμετέρων ἀρχαιολόγων καὶ προσάπτουσιν αὐτὴν τοῖς ἐπὶ τούτῳ ἐλθούσι παρ' ἡμῖν Γερμανοῖς. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ ὅταν θεῖα συνάρσει εἰς πέρας ἀχθῇ ἡ ἀνασκαφὴ, θέλει βεβαίως καταταχθῇ ἐν τοῖς μεγίστοις ἀρχαιολογικοῖς ἔργοις. Τὰ δὲ μέχρι τοῦδε ἀνορυθέντα εἰσὶ μὲν λαμπρὰ καὶ ὄντως ἄξια τῆς καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κατωτάτου λαοῦ δεικνυμένης περὶ ἐργείας, παρέχουσι δ' ἡμῖν ἐλπίδας ὅτι θέλει τέλος λυθῇ τὸ περιώνυμον τῆς θυμέλης ζήτημα. Τὸ θέατρον, οὗ τινος ἡ κατασκευὴ ἤρξατο ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Λισχύλου, ἐχώρει 30,000 θεατῶν. Τὴν δ' ἀρχήστραν χωρίζουσιν ἀπὸ τοῦ κοίλου τοῦ θεάτρου πλάκες κατακάθετοι πιθανῶς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἐκ τούτων καταφαίνεται τὸ ἄξιον λόγου τῆς ἀνακαλύψεως.

(α) Μεταφερθέντες ἐκ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ πάλαι ποτε περιφημοῦ Ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος.